

**Справа «Смірнови проти Росії»  
(Smirnova v. Russia)  
46133/99 and 48183/99**

У рішенні, ухваленому 24 липня 2003 року у справі «Смірнови проти Росії», Суд постановив, що:

- мало місце порушення ч.1 ст. 5 Конвенції стосовно обох заявниць;
- мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції (право на розгляд справи справедливим судом упродовж розумного строку) щодо обох заявниць;
- мало місце порушення ст. 8 Конвенції стосовно п. Є. Смірнвої.

Відповідно до ст. 41 Конвенції, Суд призначив сплатити 3 500 євро п. Є. Смірновій та 2 000 євро п. І. Смірновій як компенсацію моральної шкоди та 1 000 євро обом заявницям у відшкодування судових витрат.

### **Обставини справи**

Заявниці, п. Єлена Смірнова, 1967 р. н., та п. Ірина Смірнова, 1967 р. н., є рідними сестрами-близнюками. Вони є громадянами Росії, проживають у Москві.

5 лютого 1993 року проти обох заявниць було порушено кримінальну справу за підозрою у незаконному отриманні ними позики в банку. 9 січня 2002 року їх було засуджено за вчинення шахрайства у великих розмірах відповідно до восьми й шести років ув'язнення з конфіскацією майна. Під час досудового слідства заявниць чотири рази брали під варту. 9 квітня 2002 року Московським міським судом вирок у справі було скасовано у зв'язку зі спливом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності.

26 серпня 1995 року під час арешту в п. Є. Смірнвої було вилучено паспорт, котрий було повернено їй лише 6 жовтня 1999 року. У грудні 1997 року відділ соціального захисту населення відмовився прийняти її на роботу, оскільки у заявниці не було паспорта, а в квітні 1998 року п. Є. Смірнова на тій самій підставі отримала відмову юридичної фірми у прийнятті на роботу. У грудні 1997 року цій заявниці було відмовлено в наданні безкоштовної медичної допомоги у зв'язку з тим, що вона не змогла представити ані медичну страховку, ані паспорт. У зв'язку з відсутністю в заявниці паспорта їй було відмовлено також у встановленні телефону. 2 червня 1998 року в нотаріальній конторі заявницю поінформували про те, що вона повинна представити документ, який засвідчує її особу, наприклад, паспорт, аби бути здатною до вчинення відповідних юридичних дій. 10 грудня 1998 року заявниці відмовили в реєстрації шлюбу. 19 грудня 1999 року п. Є. Смірнову затримали працівники міліції, вимагаючи представити документ, що засвідчував би її особу. Оскільки вона не змогла показати паспорт, її було доставлено до відділу внутрішніх справ і зобов'язано сплатити адміністративний штраф.

### **Зміст рішення Суду**

Покликаючись на ст. 5 Конвенції, п. Є Смірнова та п. І. Смірнова оскаржували незаконність взяття їх під варту. Вони також стверджували про порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції. П. Є. Смірнова заявляла, що відібрання у неї і неповернення протягом тривалого часу її паспорта становить порушення ст. 8 Конвенції, оскільки для проживання у Росії паспорт є предметом насущної необхідності.

Суд не лише повинен був вирішити, чи загальний строк тримання заявниць під вартою був розумним, але й те, чи факт кількаразового обрання щодо заявниць такого запобіжного заходу, як взяття під варту, узгоджувався з вимогами ст. 5 Конвенції. Аргументи рішень національних органів стосовно арешту заявниць були вкрай «скупими» і не містили належного детального опису фактичних обставин справи.

Суд дійшов висновку, що повторні затримання впродовж розслідування тієї самої

справи, котрі до того ж не були належним чином обґрунтовані, були порушенням ч. 1 та ч. 3 ст. 5 Конвенції.

Суд вказав, що строки, котрі він узяв до уваги для вивчення справи на предмет дотримання вимоги про розумний час розгляду справи (ч. 1 ст. 6 Конвенції), становлять 9 років 2 місяці 4 дні стосовно п. Є. Смірної та 2 роки 5 місяців 27 днів щодо п. І. Смірної. Суд зазначив, що звинувачення, висунуті проти п. Є. Смірної та п. І. Смірної, не були особливо складними, тому розслідування не повинно було тривати роками. Попри усі труднощі у справі, тривалість її розгляду не відповідала вимозі розумності, що міститься у ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Суд зазначив, що втручання у приватне життя п. Є. Смірної мало не разовий випадковий характер, а, як стверджувала заявниця, виявлялося у численних щоденних незручностях, що загалом тривали до жовтня 1999 року. З огляду на це, питання про таке втручання підпадало під темпоральну юрисдикцію Суду.

Суд визнав доведеним той факт, що у повсякденному житті громадяни Росії часто повинні формально засвідчувати свою особу навіть під час виконання рутинних справ. Більше того, пред'явлення паспорта вимагається і для задоволення більш нагальних потреб, таких як прийняття на роботу чи отримання медичної допомоги.

Тому Суд визнав, що з боку держави мало місце триваюче втручання у приватне життя п. Є. Смірної.

Відповідно до внутрішнього законодавства, паспорт має бути повернутий особі, як тільки її звільнено з-під варти. Уряд не навів жодних доводів на підтвердження того, що неповернення вчасно п. Є. Смірній її паспорта ґрунтувалося на законі. Тому Суд постановив, що мало місце порушення ст. 8 Конвенції.

*Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.*